

HERZIENING PENSIOENSTELSEL

De hoofdpunten uit memorie van toelichting op een rij

7 januari 2021 - Chantal de Groot en Sacha van Hoogdalem

Net voor het einde van 2020 heeft de minister de [memorie van toelichting](#) gepubliceerd met betrekking tot het wetsvoorstel voor de herziening van het pensioenstelsel. Onderdeel hiervan is het transitie-FTK, zie hiervoor onze eerdere [publicatie](#).

Zoals al eerder in de hoofdlijnennota aangegeven zal er straks een keuze gemaakt moeten worden uit een tweetal pensioencontracten:

- De huidige verbeterde premiereregeling en
- Het nieuwe contract

Beide contracten zijn premiereregelingen waarbij het pensioen geadministreerd wordt in vermogen.

Op de pensioendatum wordt er een persoonlijk pensioen verkregen vanuit dit pensioenvermogen. Voor de bepaling van dit pensioen wordt gebruik gemaakt van een projectierendement.

De sterke elementen van het pensioen blijven behouden

Dit wil zeggen dat de wetgever de wettelijke kaders vaststelt, maar dat de pensioenovereenkomst wordt afgesloten tussen sociale partners. Ook in het nieuwe stelsel moet het mogelijk blijven een toereikend pensioen op te bouwen en blijven verplicht gestelde pensioenregelingen mogelijk. Het nieuwe stelsel is daarmee geen versobering van de fiscale ruimte. Een levenslang pensioen blijft de norm met daarnaast de verzekeringen rondom nabestaandenpensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

Collectief invaren is de norm

De wetgever hecht groot belang aan het collectief invaren van de bestaande pensioenaanspraken in een nieuw contract, om zo bestaande en nieuwe pensioenopbouw bijeen te houden in één pensioenfonds. Om fondsen hierin te ondersteunen zal in lagere regelgeving worden uitgewerkt waaraan een - door sociale partners op te stellen - transitieplan moet voldoen om zo invulling te geven aan een evenwichtige transitie en een gedegen onderbouwing voor het eventueel invaren. Invaren is de norm, echter indien pensioenfondsen kunnen beargumenteren dat invaren niet evenwichtig is kan het fonds afzien van invaren.

Eerder perspectief op indexatie

Het nieuwe stelsel moet eerder perspectief geven op indexatie. Het nieuwe contract kent minder buffers en pensioenvermogen is persoonlijk. Financiële meevallers leiden sneller tot een verhoging van het pensioen, maar tegenvallers kunnen ook sneller tot een verlaging leiden. Deze mee- en tegenvallers worden gedempt door een aantal mechanismen:

- Leefijdafhankelijke risicotoedeling in het nieuwe contract of het lifecycle-principe in de verbeterde premieregeling.
- Mee- en tegenvallers mogen worden gespreid over maximaal 10 jaar.
- In het nieuwe contract is het verplicht een solidariteitsreserve aan te houden welke kan worden ingezet om schommelingen in het pensioen te dempen. Verder kan via de solidariteitsreserve macrolanglevensrisico worden gedeeld. Voor verplicht gestelde regelingen is het ook mogelijk om in de WVP een solidariteitsreserve aan te houden.

Belangrijk in het nieuwe contract is dat dit contract completer is dan het bestaande pensioencontract, wat betekent dat meer vastgelegd is hoe mee en tegenvallende rendementen over deelnemers worden verdeeld. Deze toedelingsregels moeten vooraf expliciet zijn vastgelegd in het pensioenreglement.

Naar een leeftijdsonafhankelijke premie

De doorsneesystematiek wordt afgeschaft, waardoor de huidige herverdeling tussen jong en oud op dit gebied vervalt en de pensioenopbouw beter aansluit bij de actuele arbeidsmarkt. Voor bestaande deelnemers kan de overstap op een premieregeling met vlakke opbouw een negatieve invloed hebben op het te bereiken pensioen. Daarom bevat het wetsvoorstel verschillende elementen die ervoor moeten zorgen dat de transitie evenwichtig uitpakt. Zo kan er een compensatiepot ingezet worden voor het compenseren van huidige en toekomstige deelnemers voor het verlies aan opbouw. Deze compensatiepot kan initieel gevuld worden bij de transitie of kan gevuld worden uit extra premies die betaald worden in de eerste jaren na de transitie. De compensatie moet evenwichtig en kostenneutraal plaatsvinden. Afspraken hierover worden gemaakt in het arbeidsvoorwaardelijke proces. Sociale partners zullen zich hiervoor moeten inspannen. De wijze waarop deze compensatie zal worden vormgegeven moet per regeling worden vastgelegd. Voor bestaande premieregelingen geldt een overgangsregeling waardoor voor bestaande deelnemers in de premieregeling een voorzetting van de leeftijdafhankelijke staffel is toegestaan. Voorwaarde is wel dat deze deelnemers op moment van transitie in dienst waren. Deze regeling vervalt als overgestapt wordt op het nieuwe contract.

Standaardisatie van het nabestaandenpensioen

Het nabestaandenpensioen wordt gestandaardiseerd. Tijdens de pensioenopbouwfase wordt het verzekerde nabestaandenpensioen op risicobasis verzekerd en is de hoogte niet meer gekoppeld aan verstreken diensttijd. De wetgever stelt het fiscale maximum voor het nabestaandenpensioen tijdens de opbouw op 50% van het salaris. Op pensioendatum kan het gespaarde pensioenvermogen wel aangewend worden voor een nabestaandenpensioen.

Belangrijke rol voor het projectierendement

De hoogte van het pensioen wordt bepaald door een projectierendement. De hoogte van het projectierendement bepaalt het tempo waarin het pensioenvermogen wordt uitgekeerd. De wetgever stelt eisen aan het maximumniveau van het projectierendement, waarbij deze zodanig gemaximeerd is dat het pensioen na ingang in verwachting niet dalend is. Bij de bepaling van het maximale projectierendement wordt aangesloten bij de wettelijke parameters voor rendement en mag er maximaal 35% van de risicopremie op aandelen worden ingerekend, tenzij het beleggingsprofiel in de uitkeringsfase een lagere exposure naar aandelen/ zakelijke waarden heeft. Ook mag gerekend worden met een prudenter projectierendement. Een prudenter projectierendement leidt initieel tot een lager pensioen maar vergroot wel de kans op een verhoging van het pensioen. Deze verhoging kan gezien worden als een compensatie voor inflatie. Ook is de kans op een verlaging van het pensioen kleiner bij een prudenter projectierendement. Vooralsnog lijkt het projectierendement directe koppeling te hebben met de nominale rentecurve, en is er geen ruimte om een koppeling met de verwachte inflatie (break even inflatie) te zijn.

Een evenwichtige transitie

Het wetsvoorstel ziet erop toe dat de transitie in zijn geheel evenwichtig plaatsvindt. Of de transitie evenwichtig is, is primair ter beoordeling van sociale partners. Zij sluiten de nieuwe pensioenregeling, zij doen een verzoek tot invaren en zij komen een compensatieregeling overeen.

Bij het beoordelen van evenwichtigheid moet gebruikt gemaakt worden van zogenaamde Netto Profijt berekeningen. Deze berekeningen geven aan in welke mate generaties door de transitie positieve of negatieve gevolgen ondervinden. In de memorie van toelichting wordt dit een vergelijking van de inclusieve marktwaarde van de contracten genoemd. Hiermee wordt bedoeld dat de contracten worden gewaardeerd, waarbij rekening gehouden wordt met alle herverdelingseffecten zoals de herverdeling door doorsneesystematiek, de herverdeling door de kortingsregels en indexatieregels in het huidige FTK en de regels in de nieuwe contracten. De memorie vermeldt expliciet dat dit netto profijt niet per definitie gelijk aan nul hoeft te zijn. Sociale partners kunnen bij de verantwoording van evenwichtigheid ook aanvullende analyses en argumenten aanvoeren.

Deelnemers krijgen persoonlijk inzicht in de effecten van de transitie en van de compensatie. Dit gebeurt op basis van de URM-methode. De wijze waarop hierover communicatie zal plaatsvinden moet vastgelegd worden in een communicatieplan.

Leeftijdsafhankelijke toedeling van beleggingsrisico's

Belangrijk onderdeel in de beide pensioencontracten is dat er een leeftijdsafhankelijke toedeling van beleggingsrisico moet plaatsvinden. Dit vindt zijn oorsprong in de noodzaak voor pensioenuitvoerders (lees pensioenfondsen) om minimaal eens per vijf jaar een deelnemersonderzoek uit te voeren om de risicohouding van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden vast te stellen. Vervolgens moet er in het nieuwe contract een passend beleggingsbeleid en verdeelregels worden vastgesteld zodat de pensioenuitkomsten, in termen van de URM-methodiek, aansluiten bij het vastgestelde risicoprofiel per doelgroep / leeftijdsgroep. In het nieuwe contract heeft de uitvoerder de mogelijkheid om het toedelen van beschermingsrendement impliciet (via rekenregels) of expliciet vorm te geven. In dit laatste geval is er sprake van een afgescheiden beschermingsrendementportefeuille, waardoor ook het eventuele rentemismatchrisico via deze beschermingsrendementportefeuille wordt verdeeld. In de WVP moet de lifecycle zodanig gekozen worden dat het resulterende risicoprofiel aansluit bij de risicohouding.

Vastleggen van risicohouding per cohort

De risicohouding wordt wettelijk per leeftijdcohort vastgelegd in een aantal voorgeschreven grootheden. Deze grootheden hebben betrekking op een risicomaat welke uitdrukking geeft aan de onzekerheid van het pensioen op de pensioendatum ten opzichte van het verwachte pensioen, een rendementsmaatstaf waarmee uitdrukking gegeven wordt aan het benodigde rendement dat noodzakelijk is voor het bereiken van een adequaat pensioen en een spreidingsmaatstaf welke invulling geeft aan de onzekerheid van het pensioen na de pensioendatum door het pensioen na de pensioendatum te vergelijken met het pensioenniveau bij pensionering.

De transitie periode

De transitieperiode naar het nieuwe stelsel loopt tot uiterlijk 1.1.2026. De wetgever onderscheidt een aantal mijlpalen om te zorgen dat alle regeling op tijd zijn aangepast.

Uiterlijk 1.1.2024 zullen sociale partners een transitieplan moeten afronden. In dit transitieplan leggen sociale partners de afspraken vast over de nieuwe regeling. Daarnaast bevat het transitieplan een overzicht van de afspraken die er gemaakt zijn rondom het invaren en het eventueel vullen van de solidariteitsreserve en hoe compensatie wordt vormgegeven. Dit betekent dat sociale partners voor deze datum de achterbanraadpleging afgerond moeten hebben.

Voor 1.6.2024 moet de pensioenuitvoerder (lees het pensioenfonds) het implementatieplan aanleveren aan DNB. Onderdeel hiervan is de officiële opdrachtaanvaarding. Daarnaast maakt het communicatieplan onderdeel uit van dit implementatieplan, waarin wordt vastgelegd hoe deelnemers geïnformeerd worden over de transitie en compensatie. Pensioenfondsen zullen voor deze datum de afstemming moeten doen met de relevante fondsorganen.

Vervolgens zal de daadwerkelijke transitie voor 1 januari 2026 moeten zijn afgerond. Waarmee er na deze datum alleen nog pensioen mag worden opgebouwd in deze premieovereenkomsten met een leeftijdsonafhankelijk premieniveau.

Sociale partners en bestuur moeten veel keuzes maken ([zie ook eerdere publicatie](#)):

- Contract keuze: WVP of Nieuw contract
- Huidige pensioenuitvoerder of elders onder brengen
- Welke pensioenambitie en welke premieruimte, inclusief keuzes rondom nabestaandenpensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling arbeidsongeschiktheid
- Vormgeving van solidariteitsreserve, inclusief keuze om deze initieel al deels te vullen
- Vormgeving van uitkeringsfase (wel of niet spreiden, in WVP: wel of niet collectief)
- Hoe omgaan met micro- en macrolanglevenrisico
- Keuze voor het projectierendement
- Vormgeving van de compensatie voor afschaffen doorsneesystematiek
- Risicoprofiel en invulling van beleggingsbeleid:
 - Inclusief leeftijdsafhankelijke toedeling van beschermingsrendementen en overrendementen
 - Inclusief vormgeving van het beschermingsrendement: met of zonder expliciet afgescheiden beschermingsportefeuille

Hierbij ligt een groot deel van de keuzes bij sociale partners als het gaat om de vormgeving van de regeling en zal het bestuur vooral moeten toezien op een evenwichtige transitie en zal zij de sociale partners kunnen ondersteunen bij het maken van de veelheid aan keuzes.

Steeds meer duidelijkheid

De memorie van toelichting geeft een verdere toelichting op een aantal zaken. Zo is er meer duidelijkheid gegeven over het prospectieve karakter van het compenseren van de nadelen van het afschaffen van de doorsneesystematiek en zijn de mogelijkheden rondom het inrichten van het beschermingsrendement verder uitgebreid door de mogelijkheid te bieden om een expliciete beschermingsportefeuille aan te houden.

Voor zowel micro- als macrolanglevenrisico's kan een apart beschermingsrendement worden gedefinieerd, waardoor invulling gegeven kan worden aan het delen van deze vormen van risico. Sociale partners kunnen kiezen in welke mate generaties deze risico's willen delen.

Het spreiden van mee- en tegenvallers mag in het nieuwe contract zowel gesloten (via de dakpan-methode) als open (= geheugenloos) gebeuren. Voorwaarde is dat er geen ex ante herverdeling plaatsvindt. De vraag is of deze geheugenloze wijze ook in de WVP toegepast mag gaan worden.

Maar ook nog open punten

Ook zijn er nog een aantal open punten die later zullen worden uitgewerkt zoals de wettelijke restricties ten aanzien van het beleggingsbeleid en de volledige eisen aan het transitie- en implementatieplan. Om tijdig met de analyses te kunnen starten is het ook vereist dat er snel duidelijkheid komt over de uitgangspunten die gehanteerd mogen worden in de zogenaamde netto profijt sommen en dat de hiervoor te gebruiken scenariosets snel beschikbaar komen.

Contact

Chantal de Groot

Team Leader Client Servicing

+31 10 700 56 43

Sacha van Hoogdalem

Managing Director

+31 10 700 56 31

